

Vorwort zur Ausstellung "Kennen Sie Liechtenstein?"

Die Ausstellungstätigkeit des Städtischen Museums in Bjelovar ist sehr abwechslungsreich. Durch thematische (archäologische, historische, ethnographische) und bildende Sonderausstellungen wurden verschiedene Kunst- und Kultursegmente vorgestellt, die nicht nur an Kroatien gebunden sind. In der Galerie des Museums wurden in den letzten fünf Jahren auch Werke von Gualtiero Mocenni (Italien), Max Aufischer (Österreich), Anton Cetin (Kanada), Alexander Boho, Marian Laeko (Slowakische Republik), František K. Foltýn, Zdeněk Kríž, Karel Pokorný, Václav Zoubek (Tschechische Republik), Peter Weisz (Israel) ausgestellt.

Diesmal werden durch ihre Werke zwei Künstler aus Fürstentum Liechtenstein vorgestellt - Vlado Franjević, geboren in Kroatien (Martinae bei Čazma), der in Liechtenstein eine neue Heimat fand und Arno Oehri, geborener Liechtensteiner.

Es geht eigentlich um den ersten kulturellen Kontakt zwischen unseren zwei Ländern und deshalb wird die Besuehern durch eine dokumentare Ausstellung unter dem Namen "Kennen Sie Liechtenstein?" dieses kleine Fürstentum, das im Herzen Europas liegt, vorgestellt. Die Ausstellung besteht thematisch aus zwei Teilen. Der erste Teil ist der Geschichte des Fürstentums und in Grundlinien auch der Dynastie der Liechtensteinschen Fürsten gewidmet. Der zweite Teil ist eigentlich ein Spaziergang durch elf liechtensteinische Gemeinden, beginnend mit der Hauptstadt Vaduz, dabei liegt der Akzent auf kulturellen und geschichtlichen Sehenswürdigkeiten des Fürstentums.

Obwohl Liechtenstein und Bjelovar (Bjelovarsko-bilogorska Gespanschaft) einige hundert Kilometer voneinander entfernt sind und man den Eindruck gewinnen kann, daß sie überhaupt nichts gemeinsames haben, gibt es in der historische Entwicklung einige Ähnlichkeiten. Vor etwa 2000-2500 Jahren wurde das heutige Gebiet des Fürstentums aber auch das Gebiet der Gespanschaft Bjelovarsko-bilogorska von Kelten besiedelt. Kelten waren sehr wichtig für nord-westlichen Teil Kroatiens, weil sie hierher einige Neuigkeiten gebracht haben - das Geld als Zahlungsmittel sowie Töpferscheibe. Gemeinsam war auch die römische Vergangenheit - das Territorium des heutigen Fürstentums war in *Provincia Raetia*, unserer Gespanschaft in *Provincia Savia*. Und zuletzt sind auch die Habsburger ein Verbindungselement. Liechtensteinische Fürsten waren sehr an Habsburger gebunden und die Stadt Bjelovar wurde im Jahre 1756. von der Habsburgerin, Kaiserin Maria Teresia, gegründet.

Es ist darum kein Zufall, dass die Besucher des Museums etwas mehr über Fürstentum Liechtenstein zu wissen bekommen, gerade in der Zeit wenn in Bjelovar sogenannte *Teresiana* stattfindet. Es geht um eine Vorstellung, die nach der Gründerin der Stadt genannt wurde. Während dieser Vorstellung bietet Bjelovar den Besuchern seine touristisches und kulturelles Angebot. Da Liechtenstein auch ein touristisches Land ist, finden wir dass es sehr interessant zu entdecken wäre, warum es für so zahlreiche Besucher anziehend ist.

Für die Hilfe der Realisation der Ausstellung "Kennen Sie Liechtenstein" möchte ich mich herzlich bedanken bei der Frau Dr. Andrea Willi, Ex-Regierungsrätin im Ressort für Kultur, Aussenpolitik, Sport und Jugend der fürstlichen Regierung, beim Thomas Büchel, Leiter der Stabstelle für die Kulturfragen des Fürstentums Liechtenstein wie auch dem Herrn Vlado Franjević der sich bemüht, neben seinem künstlerischen Schaffen, die Kulturverbindungen zwischen der Republik Kroatien und dem Fürstentum Liechtenstein zu vertiefen. Bis dahin stand ihm immer an der Seite seine Gattin Yvonne Heeb.

PhDr. Silvija Sitta

Malbun,
poznato skijašiste sa skijaskom stazom

Dvorac Vaduz,
rezidencija liechtensteinskih kneževa od 1938. godine, smješten na planinskom masivu Rappenstein.

Nakladnici Turistička zajednica grada Bjelovara i Gradski muzej Bjelovar
Za nakladnike Mladen Medak i Božidar Gerić, prof.
Autor izložbe i teksta PhDr. Silvija Sitta, viši kustos
Prijevod predgovora Silvija Sitta
Likovno rješenje izložbe Valerija Mrkobrad, ak. slikar
Postava izložbe Valerija Mrkobrad i Silvija Sitta
Fotografije Presse- und Informationsamt, Vaduz
Grafičko oblikovanje kataloga Studio Colorssoft - Krešimir Ivanček
Tisak Croatiagraf, Markovac Križevački

POZNAJETE LIECHTENSTEIN?

15. 6. - 30. 6. 2001.

Gradski muzej Bjelovar
Hrvatska / Kroatien

Kneževina Liechtenstein - Fürstentum Liechtenstein

Površina: 160 km²

Stanovništvo: 32000

Glavni grad: Vaduz

Službeni jezik: njemački

Valuta: švicarski franak

Kneževina Liechtenstein

je podijeljen na dvije

teritorijalne jedinice:

Oberland (bivša grofovija

Vaduz) s naseljima

Vaduz, Balzers, Triesen,

Triesenberg, Schaan i

Planken i

Unterland (nekadašnja

gospostija Schellenberg) s

naseljima

Eschen-Nandeln,

Gamprin-Bendern,

Mauren-Schaanwald,

Ruggel i Schellenberg.

Iako površinom spada među najmanje europske države, povijest Liechtensteina je bogata i seže u daleku, neolitičku prošlost. Područje današnje Kneževine naseljeno je u kontinuitetu već od 3. tisućljeća prije Krista, a prvi stanovnici čiju etničku pripadnost možemo determinirati, bili su Kelti.

Romanizacija alpskog dijela Rajne nije mimoišala niti ovo područje, koje od 15. godine prije Krista ulazi u sastav rimske Provinciae Raetiae.

Od 3. stoljeća, rimsku granicu između Rajne i Dunava pokušavaju prekoračiti Alemanni - jedno od najjačih germanskih plemena koje kolonizira i područje današnje Kneževine. Nakon raspada Franačkog carstva, 843. godine, ovo je područje postalo dijelom Istočnofranačke države Ludwiga Njemačkog (840-876).

Za povijest današnje Kneževine značajna je 1342. godina kada su braća Hartmann i Rudolf iz porodice Werdenberg-Sargans razdijelila grofoviju Sargans. Iz posjeda na desnoj obali Rajne utemeljena je grofovija Vaduz koja je pripala Hartmannu. Njemački car dodijelio je grofoviji Vaduz 1396. godine status neposredne državne grofovije, što joj je kasnije omogućilo osamostaljenje.

Godine 1699. stupaju na povijesnu scenu Liechtensteini. Knez Johann Adam Andreas von Liechtenstein (1657.-1712.) kupuje gosposhtiju Schellenberg, a nekoliko godina kasnije, 1712. i grofoviju Vaduz. Od tog vremena oba su imanja trajno vezana uz dinastiju Liechtenstein, a posebno nakon 23. siječnja 1719. godine kada je njemački car Karlo VI ujedinio oba posjeda koja otad ulaze u povijest pod imenom Kneževina Liechtenstein. Sve do postanka Kneževine, povijest grofovije Vaduz i gospodstva Schellenberg vezana je uz različite plemićke obitelji koje su se izmijenjivale kao vlasnici, sve do dolaska Liechtensteina, jedne od najstarijih austrijskih plemićkih obitelji čije podrijetlo seže u 12. stoljeće.

Novi su vladari tijekom stoljeća obnašali važne službe u Austriji, a neke je od njih povijest zabilježila kao uspješne vojskovođe. Kao zahvalnost za vjerno službovanje, 1608. godine Karlu von Liechtensteinu bio je dodijeljen naslov kneza.

Više od dva stoljeća Kneževina se nalazila izvan interesnih sfera svojih vladara, jer se njihova rezidencija sve do 1938. godine nalazila u Austriji, a Kneževinom su upravljali namjesnici, koji su kneževe obavještavali o značajnijim zbivanjima u zemlji. Tek je knez Alois II 1842. godine bio prvi knez koji je posjetio svoju Kneževinu. Izravni odnosi između kneza i naroda razvili su se tek kasnije.

Primanje 1806. godine u Napoleonom utemeljenu Rajnsku konfederaciju, donijelo je Liechtensteinu puni suverenitet.

U razdoblju od 1815. do 1866. Kneževina je bila u sastavu Njemačkog Saveza i danas je jedina samostalna zemlja koja je iz njega proizašla. Nakon raspada Saveza (1866.), Liechtenstein i dalje ostaje samostalan, ali se još 1852. tješnje povezuje i s Austro-Ugarskom s kojom je sve do 1919. bio u carinskoj i monetarnoj uniji.

Kada je Liechtenstein postao kneževina, kneževi su vladali zemljom apsolutistički. Tek zakon iz 1862. godine daje Liechtensteincima određena prava - svaki puno-

ljetni muškarac ima pravo glasa (za razliku od žena koje su to pravo stekle tek 1984. godine). Osim toga odlučeno je da rođeni Liechtensteinci konačno zamijeni dotadašnje strane zemaljske namjesnike. Tada su utemeljene i sve pravne institucije u Kneževini, koje su se prije toga nalazile u Innsbrucku i Beču.

Zahvaljujući knezu Johannu II. Liechtenstein je danas jedna od rijetkih zemalja koja nema vojsku. Naime u vrijeme starog Njemačkog carstva Liechtenstein je morao dati pet muškaraca u carsku vojsku; za vrijeme Napoleonovog Rajnskog Saveza 40, a u vrijeme Njemačkog Saveza 80. Tih 80 vojnika činili su lihtenštajnski kontingent, koji je 1886. godine posljednji put bio poslan na bojište. Prema današnjem zakonu, u slučaju potrebe svaki pojedinac sposoban za vojsku, do navršene 60. godine života dužan je braniti domovinu.

Za vrijeme I. svjetskog rata (1914.-1918.) Liechtenstein je bio neutralan, ali je rat preživio s teškim gospodarskim posljedicama. Nakon propasti dunavske monarhije i nakon što su države-nasljednice Austro-Ugarske zaplijenile imetke obitelji Liechtenstein na svojim područjima mijenja se liechtensteinsko gospodarstvo i okreće se prema zapadnim susjednim državama. Godine 1919. otkazan je carinski sporazum s Austrijom, pa se Kneževina povezala sa Švicarskom - 1921. uključila se u švicarsku poštansku, telegrafsku i telefonsku službu, a 1923. godine u carinsku i monetarnu uniju (platežno sredstvo postaje švicarski franak i granice obje zemlje su otvorene jedna prema drugoj).

I tijekom II. svjetskog rata Liechtenstein je sačuvao neutralnost, a prekid rata označio je privredni uzlet za dotada uglavnom agrarnu zemlju. Mliječno stočarstvo je danas glavna poljoprivredna grana, a od industrijskih su grana najrazvijenije tekstilna, precizionehanička, elektrotehnička, elektronička, farmaceutska, prehrambena industrija, te proizvodnja keramike. Značajnu privrednu granu predstavlja turizam.

Za noviju povijest osobito je značajan datum 5. listopada 1921. kada je donešen još i danas, u osnovnim crtama važeći Ustav, prema kojemu je Liechtenstein parlamentarna monarhija kojom vladaju kneževi iz dinastije Liechtenstein.

Kneževina se nasljeđuje isključivo po muškoj liniji. Na čelu države je dakle knez kojemu pripada izvršna vlast, a koju on vrši preko vlade (u sastavu predsjednika vlade i dva člana). Predsjednika vlade postavlja knez na prijedlog parlamenta i njegov mandat traje 6 godina. Knez na prijedlog parlamenta imenuje i sve ostale visoke vladine dužnosnike i suce. Zakoni koje prihvati parlament stupaju na snagu tek uz kneževu pismenu suglasnost.

Liechtenstein ima već desetljećima koalicijsku vladu dviju najjačih stranaka u zemlji - *Domovinske zajednice* i *Napredne građanske stranke*, koje su podjednako jake i programski se vrlo malo razlikuju.

Danas na čelu države stoji knez Hans-Adam II, sin kneza Franza Josefa II, - prvog liechtensteinskog kneza koji je 1938. godine doselio u Kneževinu i odlučio da dvorac Vaduz postane prava rezidencija, dakle mjesto u kojem će živjeti i iz kojeg će vladati. Knez Hans-Adam II. je još za života svog oca, 1984. godine preuzeo kao njegov zamjenik dio vladarskih dužnosti. Njegova je politika otvorena prema međunarodnom udruživanju, tako da je 1990. Liechtenstein postao član Ujedinjenih naroda, 1991. se uključio i EFT-u, a 1995. godine član je EEZ i WTO, a 5. svibnja do listopada 2001. predsjedava Vijećem Europe.

Između najniže točke od 430 metara nadmorske visine u Ruggeller Rietu i one najviše na 2599 metara nadmorske visine na Granspitzu razasuto je 11 slikovitih naselja, koji nude mnoštvo kulturno povijesnih znamenitosti, od onih srednjovjekovnih koji nas vode na samo izvorište nastanaka Kneževine, do primjeraka hiper-moderne arhitekture, čiji nam futuristički izgled odaje da je 3. milenij došao u Liechtenstein i prije 2001. godine.

Vaduz, glavni grad Kneževine, sjedište kneževske obitelji, vlade i parlamenta. Najviše pozornosti privlači dvorac Vaduz, građevina s čijom se građnjom započelo još u 12. stoljeću i koja se uzdiže na brdu s kojeg se pruža panoramski pogled na grad smješten u podnožju.

Povijesnu znamenitost, a ujedno i privlačno mjesto za turiste predstavlja staro konačište iz 1380. godine - Gasthof Löwen, koje je zaštićeni spomenik kulture. Prostori su renovirani, sobe namještene stilskim najmještajem i boravak u njima predstavlja poseban doživljaj. Svojevremeno se tu na proputovanju zaustavio i Johann Wolfgang von Goethe.

Među povijesne znamenitosti spada zgrada vlade i rodna kuća skladatelja Josefa Gabriela Rheinbergera (1839.-1901.) u kojoj se danas nalazi glazbena škola. Na putu prema kneževskim podrumima, nalazi se tzv. "crvena kuća" (Rotes Haus) kao trajni spomen na arhitekturu iz 15. stoljeća.

Kneževski vinogradi na brežuljkastom terenu obuhvaćaju 4 hektara površine na kojem se uzgaja plavi burgunac. U podrumu koji se nalazi uz vinograd smješten je restoran Torkel, poznat po probranim "kneževskim" specijalitetima.

Iz 1873. godine potječe katedrala Sv. Florina, građena u neogotičkom stilu, djelo Fridricha Schmidta. Južno od katedrale nalazi se obiteljska grobnica kneževa Liechtenstein.

U središtu Vaduza stoji novoizgrađeni Umjetnički muzej (Kunstmuseum) djelo švicarskih arhitekata Morgera, Degala i Kereza. Muzej je otvoren 12. studenog 2000. godine. Tradicija sakupljanja umjetničkih djela ima zahvaljujući kneževskoj obitelji oko četiri stoljeća dugu tradiciju. Iako je Kunstmuseum zapravo muzej suvremene umjetnosti, jedna od postava posvećena je djelima starih majstora koji su bili inspirirani starim mitovima. Ova je zbirka vlasništvo kneževske obitelji.

Za filateliste je Liechtenstein pravi raj. Od 1913. kada je otisnuta prva liechtensteinska poštanska marka, do danas je tiskano mnoštvo serija s najrazličitim motivima i za najraznovrsnije prigode. Svi podaci i grada vezani uz poštu i filateliju mogu se razgledati u Poštanskom muzeju.

U **Schaanu**, smještenom na granici s Unterlandom, upada u oči visoki toranj crkve Sv. Laurentiusa koji gradiću daje prepoznatljivi vizualni identitet. U gradiću se nalazi i kneževska kapelica (Dux-Kapelle).

Theater am Kirchplatz, poznat izvan granica zemlje, omiljeno je sastajalište brojnih umjetnika, ali i scena na kojoj se izvode najraznovrsnije predstave. U Schaanu djeluje Dječji filmski klub i TaKino (jedno od tri kina u Liechtensteinu) sa specijalnim programom za zahtjevnije gledatelje (art i eksperimentalni filmovi). Osim što se mogu razgledati ostaci iz rimskog doba, pogled u povijest i tradicijsku kulturu Schaana nudi

Dorfmuseum - DoMuS (Seoski muzej), a za ljubitelje likovne umjetnosti je u vijećnici ureden galerijski prostor gdje se često priređuju izložbe s djelima domaćih umjetnika. Vrijedan pozornosti je i Rechenmaschinen-Museum sa preko 200 antiknih sprava za računanje iz cijelog svijeta.

Za sece **Planken** može se reći da predstavlja muzej na otvorenom. Smješteno je izvan svih glavnih puteva i vlada u njemu mir i tišina, a za lijepog vremena može se iz njega vidjeti Bodensko jezero.

Triesenberg-Malbun utemeljili su još davne 1280 godine doseljenici - Walseržani, čija je povijest dobro dokumentirana u mjesnom Zavičajnom muzeju. Iako se u školama uči književni njemački jezik, do danas je u Triesenbergu sačuvan arhaični walserski dijalekt.

U **Triesenu** najveću kulturno-povijesnu znamenitost predstavlja kapelica Sv. Mamerta, sagrađena na prijelazu 9./10. stoljeća i župna crkva St. Gallen, renovirana 1994. u kojoj se može diviti drvenom, umjetnički rezbarenom stropu.

U **Balzersu** valja istaknuti dvorac Gutenberg, smještenom na 70 metara visokom brežuljku. Koristi se za kulturne predstave - tu je operetna scena i kino u kojem se puštaju aktualni filmski hitovi.

U **Schellenbergu** započinje povijest današnje Kneževine. Nalaze se tu ruševine dvije tvrđave (Ober- i Unterburg Schellenberg) iz 13. stoljeća, iz vremena kada su još bile u posjedu Schellenbergovih, plemićke obitelji iz Južne Njemačke.

Ruggell je naselje poznato prvenstveno po svojim prirodnim znamenitostima u čijem je sjevernom dijelu površena od 90 hektara zaštićeno područje zvano Ruggeller-Riet. Idealno je to mjesto za preživljavanje nekih rijetkih vrsti biljaka, ali i ugroženih životinja kao na primjer nekih vrsta noćnih leptira i ptica.

Mauren - Schaanwald se zahvaljujući položaju na brdovitom terenu, naziva mjestom na sedam brežuljaka. Takav teren nastao je zbog rastapanja glečera, nakon kojeg je uslijedilo odronjavanje kamenja. Iz Maurena se samo za pola sata može stići pješke do ruševine dvorca Schellenberg.

Eschen - Nendeln mjesto je sastavljeno od dva zaselka. Eschen nudi ljubiteljima kulture niz galerija, a kao dvije suprotnosti koje svaka odiše duhom svog vremena stoje jedna nasuprot druge kapelica Roffenberg-Kapelle i modernistička zgrada pošte sagrađena 2000. godine kao zajedničko djelo arhitektonskog tima Franza Maroka, Cornelia Bühlera i Ivana Cavegna. Nakon razgledavanja iskopina iz rimskog doba u Nendelnu, može se navratiti u keramičku radionicu Schaedler koja pripada najstarijim obrtničkim radionicama u zemlji. Njihovi su proizvodi omiljeni suveniri za goste iz cijelog svijeta.

Gamprin-Bendern je još jedno mjesto koje se sastoji od dva naselja, ujedinjena 1881. godine. U Bendernu upada u oči brdašce na kojem se nalazi župni dvor iz 1539. godine i crkva. Gamprin se prvi put spominje 1045. godine, a nedaleko naselja nalazi se Marien-Lourdes-Grotte (pećina), jedinstveno mjesto ovakve vrste u cijelom svijetu namijenjeno vjerskim obredima.

I na kraju, što se može ponijeti za uspomenu iz Liechtensteina? U mnogobrojnim suvenirnicama koje rade svakodnevno mogu se kupiti vino, keramika, poštanske marke, kristalne figurice Swarovski, satovi, nakit, mnoštvo literature o Liechtensteinu, a u svakom informativnom uredu može se u putovnicu dobiti Souvenirstempel.

